

sosialurin

VÍKKUSKIFTIÐ

Ritstjóri:
Hans Thomsen

Føroyingar og Hetlendingar herviligir biddarar

Flestu Føroyingar munu komast við navnð Christian Pleyen, ið hvussu er vita øll, at tað er hann, sum hevur yrkt grindavísuna. Hann var føddur 12. januar 1803 í Keypmannahavn, tók lögfrøðisligt embætisprógv (cand. jur.) í 1826. 11. mars 1830 varð hann útnevndur til fúta í Føroyum, og 8. juli 1837 (hann er tá 34 ára gamal) gjørdist hann amtmaður og kommandantur her. Hetta starv hevði hann í 11 ár til hann 8. des. 1848 gjørdist amtmaður í Holbæk amti og doyði í Holbæk 9. juni 1867, 64 ára gamal.

Hann man vera tann danski amtmaður, ið fer at vera longest minstur av Føroyingum. Ið hvussu er kom hann at fáa stóra ávirkan á føroysk samfelagsviðurskipti. Longu sum fúti og seinni sum amtmaður virkaði hann av øllum alvi fyrri at fáa Føroyingar at reisa vinnulivið á fótur, og hann legði miklan dent á sjógvin, sum hann helt mundi vera framtíð Føroya. At vit í 1856 fingur frian handil mundi vera einamest honum fyrri at takka. Hann var tá longu farin úr Føroyum, men lógin um avtøku einahandilsins mundi vera eitt úrslit av hansara drúgva fyrireikingarbeiði.

Hann tosaði Føroyskt sum brent, var ógulliga vinsælur maður og tiltikin kvøðari.

Sumarið 1839 gjørdi Pleyen saman við bøndrunum Poul Joensen (Pól á Látrinum) á Eiði, Poul Joensen í Nólsoy og Mouritsi Mohr í Hoyvík ferð til Hetlands. Meðan Føroyingarnir vóru verandi í Hetlandi fór Pleyen eisini til Orknøyar og Skotlands. Endamálið við ferðini var at kanna eftir, um okkurt av tí nýggja, ið fram var komið í hesum grannalondum okkara innan landbúnað og sjóvinnu mundi vera nýtiligt her í Føroyum, og úrslitið av ferðini gav hann út í bók, »Erindringer fra en Reise til Shetlands-øerne, Ørkenøerne og Skotland i Sommeren 1839«, sum kom út í Keypmannahavn í 1840. Bókin varð umsett til enskt mál av Catherine Spence og kom út í Lerwick í 1894 og varð uppafturprentað í 1896.

Hesa bók, ið yvirhøvur man hava verið lítið kend millum fólk nú á døgum, longi uppseld sum hon hevur verið, gav Einar Joensen út aftur av nýggjum í 1966 í sambandi við at tað tá árið eftir vóru liðin 100 ár síðan Pleyen, hesin mikli Føroyavinur, doyði.

Eitt, sum Pleyen hevði so ilt av, var, at Føroyingar skuldu vera so herviligir at bidda, at hann hevði stóra skomm av teinum. Her verður prentað tað, sum hann sigur um hesi viðurskipti:

Det er en almindelig antagen Sætning, at alle Øboere, som, ved deres Landes naturlige Beliggenhed, ere fjernede fra andre Mennesker, ere hengivne til at tigge og stjæle, og, forsaaviddt min Erfaring strækker, er denne Sætning sand. Vel skylder jeg Færingerne at sige, at jeg roligt kan reise hele deres Land igjennem med en aaben Kuffert, uden at Nogen forgriber sig paa mine Klæder eller Penge, skjøndt disse Sager gaae igjennem hundrede forskellige Hænder: men, mange af de samme Mennesker, som jeg i denne Henseende fuldkomment tør forlade mig paa, ville den følgende Dag stjæle af deres Naboers Tørv og Fisk, ville grave hans Kartofler op, for at spare paa deres egne. Disse Tyverier, især de to førstnævnte Arter, ere meget almindelige, og det er saare vanskeligt, at overbevise en saadan Tyv, dersom han ikke gribes i selve Gjerningen, fordi hver Man her eier Tørv og Fisk, som han paa en redelig Maade er kommen i Besiddelse af, og naar en saadan

Forbryder en sjælden Gang gribes og straffes, er han næsten en Gjenstand for den almindelige Medlidenhed, »fordi han dog kun har stjalet en Smule Jord, eller en Fisk, som Vorherre har skabt til Alles Nytte;« denne Tænkemaade er et sørgeligt Beviis paa, at saadanne Rapserier ere en indgroet Vane.

Forholdet er det samme med Tiggeriet. De Fattigere af Færingerne ansee det ikke for nogen Skam, »at bede gode Mennesker om, hvad de trænge til;« men ved ideligen at bede om, hvad de maaskee virkelig have fornødent, komme de i en saadan Vane med at trygle, at de, ved enhver Leilighed, tigge ogsaa om saadanne Ting, som de ikke trænge til.

Naar et fremmed Skib anløber en af vore Havne, viser denne Tilbeilighed sig endogsaa hos Saadanne, som ellers vilde være for stolte til at trygle; Folkene i den Baad, som lodser Skibet ind, eller som roer ud til det, efterat det har ankret, tigge med latterlige Miner og Gebærder om Skraatobak, Brændevin og Tve-

Christian Pleyen amtmaður

bakker, kortsagt om enhver Ting, som kan formodes ombord i et Skib, og jeg har stedse ærgret mig, naar de faa Fremmede, som komme her, have spurgt mig, om da alle Færingerne ere Tiggere, siden næsten Enhver, som kan komme til det, besværer dem med Anmodninger.

Da jeg gjerne vil være retfærdig mod Færingerne, og derfor nødigt vil ansee hele denne smudsige Fremgangsmaade som en blot Havesyge, eller som Lyst til at gjøre sig den Fremmede saa nyttig som muligt, har jeg ofte tænkt paa, hvad der kan være Aarsag til dette skammelige Tiggeri, og jer er kommen til den Overbeviisning, at Monopolet, hvorunder Færingerne nu i saa lang Tid have levet, som er den store Hængsel, hvorom enhver Ting her paa Landet dreier sig, ogsaa i denne Henseende har en mærkelig Indflydelse. Det ligger i den menneskelige Natur, helst

at attraae, hvad vi ikke kunne opnaae, og, da Færingerne ikke kunne faae andre Varer af nogensomhelst Art, end dem, den kongelige Handel frembyder, have de en barnagtig Begjærlighed efter Alt, hvad der ikke er fra Handelen, betale det gjerne dobbelt, om det endogsaa ikke er bedre, blot fordi det er fremmed. Handel med Fremmede er dem forbuden, og de bruge nu den eneste Vei, som staaer dem aaben, for at erholde det ellers Uerholdelige: — de tigge, men de betænke ikke, at de herved gjøre sig selv og deres Landsmænd den store Skam, at enhver Fremmed, som forlader vort Land, fortæller i sit Hjem, at Færingerne ere en Nation af lutter Tiggere. Hvad jeg her har skrevet, er Sandhed, og Aarsagene, hvorfor jeg har skrevet det, er mit Ønske, mit Haab, at Færoes Beboere, naar de læse det, ikke længere ville gjøre sig selv og deres Fødeland Skam ved, uden Nødvendighed, at tigge, naar de erfare hvilken Følge det har.

Shetlenderne ere imidlertid ligesaa indgroede Tryglere, som Færingerne, maaskee endogsaa værre. Det har jeg selv ofte erfaret, men de ere ogsaa, af Aarsager, som jeg senere skal berette, i Almindelighed fattigere end Færingerne, ihvor fattige endogsaa de Fleste af disse ere. Ogsaa Tyverierne drives der paa samme Maade, som her, vel veed jeg ikke dette af egen Erfaring, men jeg har hørt det af saamange agtværdige Mænd, at jeg ikke noget Øjeblik kan tvivle derom. Tørv og Fødemidler ere ogsaa paa Shetland især de Gjenstande, som rapses.

Heldur tú ikki BLAÐIÐ sum umboðar landsins størsta flokk?

Undirritaði:

Navn:

Bústaður:

tekni meg sum haldara av SOSIALINUM

Sendið hendan lepa í afturlatnum brævbjálva til:

sosialurin

box 76, 3800 Tórshavn,